

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

กาญจนา ศรีสวัสดิ์¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จำนวน 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล และแบบทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.84)

คำสำคัญ: ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ, นักศึกษาพยาบาล

¹ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต 77 ถนนร่มเกล้า เขตมีนบุรี กรุงเทพฯ 10510
E-mail: naza_cmua@hotmail.com

CRITICAL THINKING SKILL OF NURSING STUDENT AT KASEMBUNDIT UNIVERSITY

Kanjana Srisawad¹

Abstract

The purpose of this research was to study the critical thinking skill of the nursing students. The samples taken for the research were total as of 216 nursing students of Kasembundit University. The instrument used to collect data was a questionnaire and critical thinking skill test. Data were analyzed by SPSS program with descriptive statistics including frequency, percentage, mean and standard deviation. The research found that the nursing students had critical thinking skill at a moderate level ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.84).

Keywords: Critical Thinking Skills, Nursing Students

¹ Faculty of nursing, Kasem Bundit University 77 Romklao Road, Minburi, Bangkok 10510
E-mail: naza_cmu@hotmail.com

บทนำ

การคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสำคัญต่อวิชาชีพพยาบาล เนื่องจากสภาพมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร ก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ พยาบาลที่มีความชำนาญในเทคนิคการปฏิบัติการพยาบาลเพียงอย่างเดียวจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการและก่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้รับบริการได้ พยาบาลจึงจำเป็นต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) (Facione, 2015) เพื่อใช้ในการปฏิบัติวิชาชีพทางการพยาบาลร่วมกับการมีทักษะการปฏิบัติที่ชำนาญและมีเจตคติที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาล

การพยาบาลเป็นกระบวนการแบบองค์รวม ต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการประยุกต์องค์ความรู้เพื่อปฏิบัติต่อผู้รับบริการ วิชาชีพการพยาบาลจำเป็นต้องอาศัยทักษะการคิด การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และตัดสินใจอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของข้อมูลสถานการณ์ สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการคิด และให้มีการสอดแทรกทักษะการคิดไว้ในบทเรียนโดยเฉพาะทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Christophe, et al. 2014) ประเทศไทยสภาการพยาบาลได้กำหนดให้การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นสมรรถนะหลักของพยาบาลวิชาชีพและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง (The Nursing Council of Thailand, 2005) ในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลเน้นการใช้ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณค่อนข้างมาก ถือเป็นทักษะสำคัญของการปฏิบัติวิชาชีพทางการพยาบาล เป็นกระบวนการทางสติปัญญาขั้นสูงที่ช่วยให้การตัดสินใจเพื่อการดูแลผู้รับบริการของนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม (Facione, 2015)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณทางการพยาบาลส่วนใหญ่เป็นความรู้ที่ได้จากการฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วย (Brunt. 2005) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการบูรณาการกระบวนการคิดของบุคคลโดยใช้ความคิด ความรู้สึกที่เป็นอิสระเป็นเหตุเป็นผล เป็นการไตร่ตรองที่เน้นในเรื่องการตัดสินใจว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อสิ่งใด หรือทำหรือไม่ทำสิ่งใด มีการให้ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่หลากหลาย ในปี ค.ศ. 1990 Facione จึงได้ทำโครงการวิจัยเดลฟาย (Delphi Research Project) โดยการสนับสนุนของ American Philosophical Association กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จึงเกิดนิยามการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่สอดคล้องกันว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นการตัดสินใจที่มีเป้าหมายเป็นการตัดสินใจที่กำกับได้ด้วยตนเอง เป็นผลมาจากการตีความ การวิเคราะห์ การประเมินข้อโต้แย้ง การสรุปอ้างอิงอย่างมีเหตุผล โดยมีการพิจารณาหลักฐาน มโนทัศน์ วิธีการเกณฑ์ และบริบทร่วมด้วย (American Philosophical Association, 1990) ซึ่ง Facione and Facione (1996) อาจารย์ในคณะพยาบาลได้แปลนิยามนี้ไปสู่กลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งให้เห็นว่าการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับสมรรถนะในการตัดสินใจด้านคลินิก ได้สร้างเครื่องมือที่ใช้วัดทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คือแบบทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของแคลิฟอร์เนีย (California Critical Thinking Skills Test: CCTST) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยคือ การตีความ (Interpretation) การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน (Evaluation) การสรุปอ้างอิง (Inference) การอธิบาย (Explanation) และการควบคุมตนเองด้านการคิด (Meta-cognitive self-regulation) (Facione & Facione, 1996)

ปัจจุบันสถาบันการศึกษาพยาบาลของประเทศไทยได้พัฒนาการจัดการเรียนการสอนมีการสอดแทรกการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาทางการพยาบาลได้ จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทยที่ผ่านมาของ กัญญ์สิริ จันทร์เจริญ และคณะ (2548) ปริญญญา ก้องสกุล และปัทมา แคนยุกต์ (2548) และ Sriwichai (2006) พบว่าทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งให้เห็นว่า นักศึกษาพยาบาล

มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณในระดับที่ไม่น่าพอใจ มีค่าเฉลี่ยการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง หรือร้อยละของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางในพัฒนาและส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติทางการพยาบาล เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทางการพยาบาล และเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการปฏิบัติวิชาชีพการพยาบาล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์พบว่า นักศึกษาพยาบาลมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของ Facione and Facione (1996) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับสมรรถนะในการตัดสินใจด้านคลินิก ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นทักษะในการคิดที่เกี่ยวข้องกับ การตีความ การวิเคราะห์ การประเมิน การสรุปอ้างอิง การอธิบาย และการควบคุมตนเองด้านการคิด หากนักศึกษาพยาบาลมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณก็จะส่งผลต่อการปฏิบัติวิชาชีพทางการพยาบาล

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2560 มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต จำนวน 216 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบไปด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาพยาบาลเกี่ยวกับเพศ อายุ และศาสนา และ แบบทดสอบทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่และร้อยละ และส่วนที่ 2) คะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งข้อมูลจะถูกแสดงในรูปแบบของตารางในส่วนถัดไป

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตาม เพศ อายุ และศาสนา (N = 216 คน)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	205	94.90
ชาย	11	5.10

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตาม เพศ อายุ และศาสนา (N = 216 คน) (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ		
17-20 ปี	194	89.81
20 ปีขึ้นไป	22	10.19
ศาสนา		
พุทธ	174	80.88
อิสลาม	42	19.12

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ปีการศึกษา 2560 จำนวน 216 คน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 94.90 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 5.10 มีอายุส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 17-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 89.81 และมีอายุ 20 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.19 นอกจากนี้ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 80.88 และศาสนาอิสลาม คิดเป็นร้อยละ 19.12 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 คะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล

ตารางที่ 2 คะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 1-4

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ	Mean	S.D.	การแปลผล
การตีความ	3.05	1.05	ปานกลาง
การประเมิน	2.59	.84	ปานกลาง
การสรุปอ้างอิง	2.72	.66	ปานกลาง
การอธิบาย	2.96	1.32	ปานกลาง
การวิเคราะห์	2.53	.83	ปานกลาง
การควบคุมตนเอง	4.36	.39	มาก
ภาพรวม	3.03	.84	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาพยาบาล มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการควบคุมตนเอง ด้านการคิด มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ ด้านการตีความ การประเมิน การสรุปอ้างอิง การอธิบาย และการวิเคราะห์ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลผลการวิจัยนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล

ผลการวิจัยพบว่าทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสนับสนุนวัตถุประสงค์ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล พบว่าระดับทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

เป็นการแสดงออกของนักศึกษาพยาบาลที่แสดงให้เห็นว่า นักศึกษามีการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบด้วยตนเอง ใช้หลักฐานที่มีเหตุผลหรือข้อมูลที่เชื่อถือได้มาสนับสนุนการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นความสามารถของนักศึกษาพยาบาลในการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบในสถานการณ์ต่าง ๆ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ประกอบด้วย การตีความ การวิเคราะห์ การประเมิน การสรุปอ้างอิง การอธิบาย และการควบคุมตนเองด้านการคิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Pongprapapan, Koglee, and Suthirat (2005) ที่ศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับประชากรนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 1-4 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครพนม ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีส่วนใหญ่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาของ Sriwichai (2006) ที่ศึกษาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 136 คน ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าสถาบันการศึกษาพยาบาลมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และส่งเสริมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การคิดวิเคราะห์ทางเหตุผล กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการทางสมองของมนุษย์ที่สามารถพัฒนาได้ ทั้งนี้การเรียนการสอนทางการพยาบาล เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่ต้องท่องจำจึงอาจทำให้เกิดอุปสรรคในการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนการสอน ควรมีการสอนที่สอดแทรกการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณให้มากขึ้น และสามารถพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้เรียนได้ทั้งการสอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
2. การปฏิบัติวิชาชีพทางการพยาบาล ผู้สอนควรมีการนำทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณมาใช้ในการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้น
3. การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนควรมีการวัดผลให้ถึงระดับการวิเคราะห์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลที่ผ่านการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี
2. ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

- กัญญ์สิริ จันทรเจริญ และคณะ. (2548). **ทัศนคติต่อการทำงานบริการสุขภาพของผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา.** (รายงานวิจัย, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สงขลา: กระทรวงสาธารณสุข).
- ปริญญญา ก้องสกุล และปัทมา แคนยุกต์. (2548). **การศึกษาทัศนคติต่อการทำงานบริการสุขภาพและความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ตรัง ปีการศึกษา 2547.** (รายงานวิจัย, วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี).

- American Philosophical Association. (1990). Critical thinking: A statement of expert consensus for purposes of educational assessment and instrument. **The Delphi Report: Research findings and recommendations prepared for the committee on pre-college philosophy**. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 315-412).
- Brunt, B. A. (2005). Critical thinking in nursing: An integrated review. **Journal of Continuing Education in Nursing**.
- Christopher, P. D., Michael, J. H., & Ian, S. (2014). Integrated critical thinking framework for the 21st century. **Thinking Skill and Creativity**, 12, 43-52.
- Facione, P. A. (2015). **Critical Thinking: What It Is and Why It Counts**.
http://www.insightassessment.com/pdf_files/what&why2006.pdf [6/01/2015]
- Facione, N. C. & Facione, P. A. (1996). **Externalizing the critical thinking in knowledge development and clinical judgment**. Retrieved June 1, 2006. Available:
<http://www.insightassessment.com>.
- Pongprapapan, P., Koglee, J. & Suthirat, S. (2005). Thinking of Critical Thinking Nursing students Boromarajonani College of Nursing, Nakhon Phanom. **Journal of Nursing Education**.
- Sriwichai, S. (2006). Study of Critical Thinking Skills in Nursing Students, Faculty of Nursing, Thammasat University. **Journal of Nursing Education**.
- The Nursing Council of Thailand. Act Professional Nursing and Midwifery. (2005). **Amended by the Nursing and Midwifery** (No. 2), Available at:
<http://www.tnc.or.th/law/index.html>, accessed January 2015.